

А. КЕРАМИДЧИЕВ

УШТЕ НЕШТО ЗА НАХИЈАТА ВОЛКАШИН (БИГЛИШТА)

Во објавениот прилог на А. Стојановски¹⁾ за политичко-територијалната поделба на Јужниот Балкан пред турското освојување се изнесени изворни турски податоци од XV—XVI век кои придонесуваат за извесно расветлување на прашањето за административната организација на некои краишта од Јужна Македонија и Албанија. Авторот со полно право ја третира турската административна поделба во балканските области како континуиран процес од затечената средновековна поделба, наложена од српските феудални владетели. На тоа укажуваат и самите топонимски називи на нахиите Богданос, Оливер и Волкашин кои се наложиле уште во текот на XV век.

Во нашиот прилог се ограничуваме само на третиот дел од работата на А. Стојановски, односно на нахијата Волкашин или Биглишта која се простирала на граничното подрачје на денешна Егејска Македонија и Албанија и опфаќала населби од Костурската епархија, Корчанската префектура и подрачјето на Преспа. Нашата цел е да укажеме на некои основни проблеми што се во врска со нахијата Биглишта, да направиме некои дополненија, како и исправка на некои погрешно лоцирани населби.²⁾

Нахијата Волкашин, чиешто име најверојатно е во врска со личноста на кралот Волкашин, феудален владетел на Македонија,³⁾ се простирала на едно подрачје, вклучено помеѓу Преспанското Езеро и планината Грамос. Нејзината источна граница допирала до изворите на Белица, притока на Бистрица и планините Бучи и Корбес. На запад таа достигала до планинското подрачје западно од Корча, формирајќи една мала обособена географска целина.

1) А. Стојановски, Кон прашањето за политичко-територијалната поделба на Јужниот Балкан пред турското освојување, сп. Историја, год. VII, бр. 2, Скопје 1971, стр. 153—165.

2) Istanbul, Vaşbakanlık Arşivi: Tapu defteri № 3, № 167, 403, 424, 433, 525; Mahiye defteri № 7 и 34. Види А. Стојановски, н. д. стр. 153—154.

3) А. Стојановски, н. д. стр. 164.

Во економски поглед егзистенцијата на големиот број населби (93) се базирала пред сè на плодородната корчанска равнина, обилно наводнувана од реките Девол, Морава и Осум и нивните многубројни притоки. Од друга страна, многу населби биле расположени покрај Преспанското и Малишкото Езеро, наоѓајќи го својот поминок во богатиот риоблов.

Според турските извори што ги интерпретира А. Стојановски,⁴⁾ седиштето на нахијата Волкашин се наоѓало во градецот Биглишта, а не во Корча, населба која денес е далеку позначаен административен, стопански и културен центар на Албанија. Но од други, исто така, турски извори што датираат од 1483 година, се дознава дека постоела нахијата Горица (Корча) во која се избројуваат осум населби кои го составувале феудалното владеење (тимар) на Арнауд Исхак.⁵⁾

Се поставува прашањето дали нахијата Волкашин со седиште во Биглишта егзистирала во 1483 година како посебна нахија или пак нејзините населби биле вклучени тогаш во нахијата Горица? На ова прашање тешко може да се одговори, бидејќи не ни се познати сите населби што ги опфаќала нахијата на Горица во горниот период. Повеќе сме наклонети да ја прифатиме можноста дека нахијата Волкашин со центар Биглишта е временски постара од таа на Горица и дека нејзиното формирање треба да го однесеме непосредно по турското освојување на Македонија. Но подоцна дошло до промени во турската административна поделба, така што во 1483 година се појавува нахијата Горица која, најверојатно, го покривала и подрачјето на Биглишта. Во прилог на горното е и фактот што од осумте населби на нахијата Горица, петте се јавуваат и како населби на нахијата Волкашин.⁶⁾

Скоро сите имиња на населбите на нахијата Волкашин се од словенско потекло (македонско), слични на топонимските називи од соседните подрачја на Преспа, Костур и Охрид. Исклучок прават само мал број имиња — топоними кои се од албанско, турско, грчко и влашко потекло, на пр. Гин (алб.) Каш, Г'јузелче, Кавасиле, Багир (тур.), Мегали, Пиргос (гр.) и Влахи (влашко потекло).

Споредувајќи ги спомнатите имиња на населбите во нахијата со денешните топоними што се среќаваат во географските

⁴⁾ А. Стојановски, н. д. стр. 160.

⁵⁾ В. Цветкова — В. Мутафчиева, Извори за българската историја (Турски извори) кн. X, София 1964, стр. 100—102, 170—171.

⁶⁾ В. Цветкова — В. Мутафчиева, н. д., стр. 170. Се избројуваат селата: Башгемијани (Баштевија), Отоскоб (Ускополи?), Трнави (Трнова), Реваник, Врлочишта (Височишта?), Маловиче (Миловец), Буковици, Ежстатиче (Ечменик?).

карти⁷⁾ за Преспа, Костур и Корча-Биглишта,⁸⁾ може да се види дека во текот на турското владеење имињата на географските објекти не претрпеле големи промени. Незначителните измени што се видливи особено во суфиксите и завршетоките на имињата, треба да се примат како резултат на влијанието на турскиот,⁹⁾ албанскиот и грчкиот јазик, особено на подрачјето на Корча — Биглишта.

А. Стојановски при убицирањето на населбите во нахијата направил извесни грешки. Инаку, поголемиот дел од овие населби се убицирани правилно на своите вистински места. Но други пак, поради тешкотиите што настанале при преводот на турските документи, се ставени под прашање додека некои на погрешни места. Можеби до забуна се дошло поради фактот што топографските карти,¹⁰⁾ особено австриските, избобилуваат со грешки што се допуштени при транскрипцијата на месните имиња.

Затоа, потпирајќи се врз податоците на некои документи кои директно или индиректно говорат и за топонимијата во Костурско и Корчанско, како и врз добро познавање на теренот и користењето на топографските карти, целта ни е да ги дополниме согледувањата на А. Стојановски фиксирајќи ја притоа приближно границата на споменатата нахија. Во списокот што го приложуваме подолу се опфатени само оние топоними за кои, по наше мислење, треба уште нешто да се каже:

1. Р ем б и е всушност денешното село Рембеси кое се наоѓа северно од Корча, до езерото Малик. Неговото идентификување со село Раби, на источниот брег на Долна Преспа, иако има етимолошка сличност, не може да се прифати, бидејќи овој предел на Преспа не влегувал во составот на нахијата. Самото езеро претставувало природна граница со друга соседна нахија.

7) При составувањето на приложената карта и идентификувањето на топонимите за основа служеше топографска карта со размер 1 : 200.000 од 1960 година, како и југословенски, бугарски и грчки имици на населените места. За точноста на топонимите особено од пограничното подрачје на Биглишта и Преспа се базираваме од личното познавање на горниот крај.

8) Во средните векови по плодородната корчанска рамница егзистирале голем број населби како: Звезда, Даклија, Мосхополе, Шипка, Опарис, Мборија (Емборион), Линотоп, Вангија, Девоп и Курештеа. Од нив најзначајна била населбата Девоп која се споменува уште во XI век. (Види Грчка Енциклопедија, т. 14, буква к (Корча).

9) Под влијанието на турскиот јазик извесен број топоними кои почнуваат со консонантни букви добиваат и вокални префикси, како, на пример, Иштика од Штичка, Ускополи од Мосхополе, Ускрви од Крешов и други.

10) За одбележување е и фактот дека во географските карти што ги користевме, особено за територијата што се наоѓа надвор од границите на Југославија, се допуштани многу грешки, што го доведуваат во забуна користењето, така на пример: Мосхополе се среќава како Восхопоја, Гломбочица како Гломбочи, Прогон како Прогери, Сивијани како Калмишта и други.

2. Сумлак одговара на денешното село Землаку кое лежи североисточно од Корча, крај патот Корча — Биглишта.

3. Ускополи е идентично со денешното село Воскопоја¹¹⁾ чие име настанало од Москополе, позната средновековна населба. Нахијата Волкашин се простирала на запад и југ од Корча; опфаќајќи притоа голем број села од овој предел.

4. Гречково, најверојатно, се однесува на денешното село Граче што лежи западно од Биглишта.

5. Бежан всушност е денешното село Бежани што се наоѓа јужно од Корча.

6. Око(ли)шта, неутврдено поради несигурното читање. Можеби се однесува на денешното село Хочишта¹²⁾ што се наоѓа југозападно од Биглишта или пак на истоименото село Хочишта кое лежи јужно од езерото Малик покрај брегот на р. Девол.

7. Иштика одговара на денешното село Штика (или Стика), јужно од Корча до реката Осум.

8. Рог, неутврдено поради несигурното читање. Најверојатно се однесува на денешното село Зарошка, до јужниот брег на Преспанското Езеро.¹³⁾

9. Крушјани, одговара на денешното с. Крушова што се наоѓа западно од Корча или до едно друго истоимено село западно од Малик.

10. Ускрви, неутврдено поради несигурно читање. Можеби е во врска со денешното с. Кршова (Кршов) кое лежи јужно од Корча.

11. Поштица е идентично со денешното Постхима што се наоѓа североисточно од Корча.

12. Бачка е всушност денешното село Бачка кое лежи југозападно од Корча до бреговите на р. Осум.

13. Сливница е всушност денешната Слимница, село јужно од Корча и западно од Костур, до граничната линија спрема Албанија. Не е прифатливо мислењето на А. Стојановски дека тоа се однесува за с. Сливница во Горна Преспа (Ресенско), а пак с. Сливени влегувало во Костурската нахија.¹⁴⁾

¹¹⁾ Помеѓу Корча и Москополе (Воскопоја) има и други населба која го носи името Воскопи (ден Врехтза).

¹²⁾ Една од овие две истоимени населби во Корчанско, секако, се однесува на споменатата населба во турските документи Хочишта (Види А. Стојановски, н. д. стр. 161).

¹³⁾ Според И. Заимов (Заселване на българските Славяни на Балканският Полуостров, София 1967, стр. 167) топонимите Загор и Зарогат се изведени и потекнуваат од месното име Рог.

¹⁴⁾ М. Соколовиќ, Личните имиња и називите на населените места во Костурската и Мариовската нахија во II половина на XV век, Сп. Македонски јазик, год. XVII, Скопје 1966, стр. 192.

14. Трнова¹⁵⁾ е всушност денешното село Трново на полуостровот Сува Гора во Преспа. Идентификувањето со денешното село Терова не е убедливо.

15. Белоречишта, неутврдено. Најверојатно, ова име се однесува на денешното село Беловода (Беловодица?), јужно од Корча.

16. Селецко, идентично со денешното село Селеница што се наоѓа јужно од Корча до планината Грамос.

17. Гин Каш одговара на денешното Киш е вогл што се наоѓа северно од Малик.

18. Полани е всушност денешното с. Полана (Полена) кое лежи западно од Корча.

19. Хановишта, неутврдено поради несигурното читање. Можеби се однесува на денешното с. Јановени кое се наоѓа во Костурско, до границата спрема Албанија.

20. Свети Герг е идентично со денешното село до Малик III(ен) Церг или на с. Гергевица кое се наоѓа западно од Корча.

21. Сувобагир (вториот дел е од турско потекло), неутврдено и непознато село. Врз основа на значењето може да се претположи дека ова село се наоѓало во планински предел.

22. Бештиза, неутврдено. Можеби се однесува на денешното село Ваштемија кое се наоѓа северно од Корча.

23. Кукач (Кокач) е всушност Какачи, село северно од ез. Малик.

24. Дреново е всушност денешното с. Дреново, јужно од Корча. Друго село со истото име има и на источниот брег на Долна Преспа, но како што спомнавме погоре селата од овој предел не влегувале во составот на нахијата.

25. Гјузелце (топоним од турско потекло), неутврдено. Можеби се однесува до денешното Гјугази кое лежи јужно од Корча.

26. Балгар е всушност денешното село Булгарец кое лежи северно од Корча.

27. Жепани, најверојатно, се однесува на денешното село Чепан што се наоѓа јужно од Корча.

28. Корита е всушност денешното село Корит кое се наоѓа северно од езерото Малик.

29. Хомини, неутврдено. Можеби е во прашање денешното с. Хосмати кое лежи западно од езерото Малик.

¹⁵⁾ Под влијанието на албанскиот јазик некои словенски топоними го промениле завршетокот -о (или -е) во -а, како Трнова, Хановишта, Дренова, Крушова, Корита и др.

30. Мостец (или Моштеница, Мостеница), неутврдено. Можеби се однесува на денешното село Мошани (Мучај), западно од езерото Малик.

31. Сакари одговара на денешното костурско село Сак кое лежи до границата спрема Албанија.

32. Рабничка, неутврдено село. Можеби е во прашање денешното село Ракичка со кое има извесна етимолошка сличност. Инаку село Дабничка не постои на горниот терен, а пак с. Дмбени се спомнува како населба во нахијата Волкашин.

33. Цакони одговара на денешното село Цанкони кое лежи северо-западно од Биглишта. Не би можело тоа да се идентификува со костурското село Цакони кое влегувало во нахијата Касторија.¹⁶

34. Пендавин е всушност денешното село Пендавини што се наоѓа северно од езерото Малик.

35. Чебани (или Чипани) одговара на Ципани, село јужно од Биглишта.

36. Николица е всушност денешното село Николица кое се наоѓа јужно од Корча.

37. Требиште е идентично со денешното село Требич, југозападно од Корча, до реката Осум. Не е прифатливо гледиштето на А. Стојановски дека тоа се однесува на с. Требиња кое лежи западно од Поградец, бидејќи како и Поградец така и атарот западно од него не влегувале во составот на нахијата.

38. Буковец, неутврдено. Најверојатно, ова село се наоѓало во планинскиот дел источно од Корча или кај Грамос. Инаку, селото Буковиќ од источниот брег на Долна Преспа, со кое има етимолошка сличност, не влегувало во составот на нахијата.

39. Батец, неутврдено село. Можеби е во прашање денешното село Блац кое лежи северно од езерото Малик.

40. Бобовиќ, неутврдено село поради несигурното читање. Можеби се однесува на денешното село Бобошница кое лежи јужно од Корча.

41. Мегри Крч е всушност денешното костурско село Крчишта што се наоѓа до границата спрема Албанија. И други села од неговиот атар влегувале во составот на нахијата.

42. Влахи (Ифлах), неутврдено село. Село со вакво име денес не постои на ова подрачје. По наше мислење, ова село се наоѓало во планинскиот предел на Грамос, каде и денес многу села се населени со влашко население.

43. Вратодол (Елдол) е идентично со името на с. Вратожати кое се наоѓа северно од езерото Малик.

¹⁶ М. Соколовиќ, н. д. стр. 183 (споменатата населба Чкона одговара на денешното костурско село Цакони).

Во приложената карта ги избројуваме сите денешни села од подрачјето на Корча, Биглишта, Преспа, Костур чии имиња имаат етимолошка сличност со наведените населби во турските документи. Неоспорно е дека постојат извесни разлики на компарираниите топоними што е резултат на извршените промени со текот на времето од страна на турската, албанската и грчката администрација. Видливо е дека со овие промени се настојувало да се предадат затечените словенски топоними во турски, албански, грчки превод или да се усогласат тие сообразно со особеностите на овие јазици.

Сепак останува извесен број топоними од горното подрачје кои не се споменуваат во турските документи. Најверојатно, е дека ваквите населби настанале по XVI век. Такви се населбите: Орово, Церје, Верлени, Зачишта и други населби во атарот на Малик и Корча. Од друга страна, пак остануваат мал број имиња на населби од нахијата Волкашин за кои не можат да се најдат паралели и етимолошка сличност со денешните што говори дека овие населби настанале по XVI век или пак ги промениле своите називи.

ИЗДАНИЕ: 1:200000

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ПОСОБИЕ
ПО ГЕОГРАФИИ
СРЕДНЕГО КУРСА

ЛЕНЕНА

